

Blijf van mijn data af!

Tijdens deze les gaan de leerlingen leren dat je je niet altijd bewust bent van de data die over je verzameld wordt en welke waarde deze data hebben voor bedrijven en overheden. Ze denken na over hoe je hier mee om kan gaan.

Totale duur: 1 lesuur.

LESOPBOUW

- Introductie: Wat is big data?
- Verdieping: Hoe vrij ben je om je eigen keuzes te maken online?
- Doen: Wat kun je met big data?

VOORBEREIDING & BENODIGDHEDEN

Van tevoren kun je een aantal dingen doen:

- Lees de handleiding en lesbrief
- Digibord met internetverbinding: klik door de slides voor het digibord.

DIFFERENTIATIE

Bekijk met de klas de DO YOU TRUST THIS COMPUTER gratis op YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=aV_IzYe14vs of de Netflix-documentaire 'The Great Hack'.

SERIE 'VEILIGHEID EN PRIVACY IN DE DIGITALE WERELD'

Deze les is een onderdeel van de serie Digi-Doeners die horen bij de bouwsteen 'Veiligheid en Privacy in de digitale wereld' van curriculum.nu. Deze zes lessen gaan over allerlei aspecten waar jongeren in hun digitale leven mee te maken krijgen. Er zit geen vaste volgorde in de lessen. Je kunt de lessen los inzetten bij de verschillende vakken. Of spreek af dat ze tijdens bepaalde vakken (bijvoorbeeld de talen) in

een bepaalde week worden gegeven zodat er meer verdieping ontstaat. Je kunt van dit thema ook een vakoverstijgend project maken waarin leerlingen zich gedurende een bepaalde periode verdiepen in online privacy en veiligheid.

VERBINDING MET BEROEPEN & ARBEIDSMARKT

Elk internetbedrijf heeft een afdeling die zich bezighoudt met privacy. Over het algemeen werken daar specialisten die vanuit de financiële doelen (vooral het verkopen van advertenties en informatie aan adverteerders) kijken wat legaal mogelijk is; dit zijn met name juristen. Al deze bedrijven hebben ook programmeurs nodig die algoritmes kunnen ontwerpen die precies binnen de regels van de wet informatie verzamelen en sorteren. Bijvoorbeeld: algoritmes die een profiel van elke gebruiker kunnen opstellen en aanpassen en algoritmes die netwerken van gebruikers in kaart brengen. Analisten bekijken (ook weer door middel van slimme algoritmes) hoe deze informatie kan worden gebruikt om gericht advertenties te sturen.

ETHIEK EN TECHNOLOGIE

Grote techbedrijven mogen binnen de mazen van de wet data van gebruikers ophalen en verkopen aan adverteerders. Hier verdienen ze veel geld mee. Grote techbedrijven ontwikkelen prachtige software die het leven van de gebruikers makkelijk maakt en hen echt verder helpt. Gebruikers willen en kunnen vaak niet meer zonder deze software. Maar in ruil daarvoor geven gebruikers hun privacy op, vaak zonder zich hier bewust van te zijn en zelfs zonder toestemming te hebben gegeven.

DOEL VAN DE LES

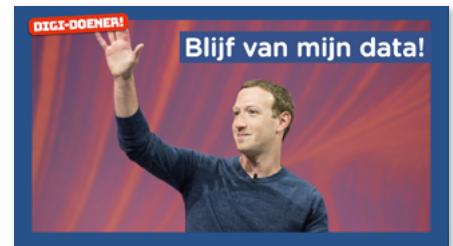
Domein curriculum 2021	Leerdoelen digitale vaardigheden	Kerdoelen	21st century skills
1 Veiligheid en privacy De leerling leert dat gebruikers van digitale technologie sporen achterlaten. Hoe kan een gebruiker invloed uitoefenen op het gebruik daarvan?	1 Computational thinking De leerling weet wat er onder big data wordt verstaan.		1 Kritisch denken
	2 Informatievaardigheden De leerling kan feiten van meningen onderscheiden.		2 Samenwerken

INTRODUCTIE

Openingslide

Toen Mark Zuckerberg Facebook bedacht had hij ineens toegang tot duizenden adressen, foto's en e-mails van studenten. Toen een vriend hem vroeg waarom hij die had zei hij: 'Ze geven het me gewoon. Ik weet niet waarom. Ze vertrouwen me. Domme @\$%&.'

Dit zou hij in 2004 in een onlinegesprek hebben gezegd. Inmiddels heeft Facebook meer dan 2 miljard gebruikers. Al deze mensen delen op het platform privéfoto's en gegevens over hun relatie, kinderen, werk, waar ze naartoe gaan, enzovoort. Vraag: Waarom zou Mark Zuckerberg toen gezegd hebben dat het dom van mensen is om deze informatie te geven. Bedenk hoeveel data Facebook nu heeft en wat ze hiermee doen. Wat zegt dat over hem? (Hij zag hier dus meteen een gigantisch verdienmodel in. Hij heeft het maximaal uitgebuit, zou je kunnen zeggen.) Discussieer erover met de groep.



Slide 2, Klassikaal

Dat we privé-informatie delen op social media, dat weet je. Je doet het bewust. Je kiest ervoor. Of het nu slim is of niet. Maar wist je ook dat je telefoon jou onbewust een bepaalde kant op kan sturen? Praat met de leerlingen over deze foto. Welk spel is het? Wie speelt het? In welke omgeving is de Pokémon op deze foto te vinden? Het spel is gemaakt door het bedrijf Niantic, dat hoort bij Google. Het is gratis. Bekijk de foto nog eens. Bedrijven willen maar wat graag betalen om een Pokémon in of bij hun winkel of restaurant geplaatst te hebben. Probeer te bedenken waarom. (Er komen honderden mensen op de Pokémon af, die daarna misschien iets kopen in je winkel.) Dit spel stuurt je dus naar een bepaalde locatie, een MacDonalds of PizzaHut bijvoorbeeld, waar ze willen dat je iets koopt of doet zonder dat je het door hebt. Wisten leerlingen dit? Wat vinden ze ervan?



Slide 3, Klassikaal

Bekijk het filmpje met de klas. TikTok heeft wereldwijd ongeveer 1.5 miljard gebruikers. Het is van een Chinees bedrijf dat ByteDance heet. Het bedrijf heeft als doel om erachter te komen wat mensen leuk vinden om hen zo advertenties op maat te kunnen bieden. Door de miljoenen filmpjes die mensen erop zetten weet het bedrijf van heel veel mensen wat ze denken, hoe ze zich voelen en wat ze doen.



Slide 4, Klassikaal

Welke gevoelens tonen mensen op TikTok (en op andere social media)? Waarom zou dit voor bedrijven heel nuttige informatie kunnen zijn? Kun je een voorbeeld bedenken van een emotie die je vatbaar maakt voor reclame? (Bijvoorbeeld: verliefd, dan ben je misschien vatbaar voor advertenties van leuke kleding.)



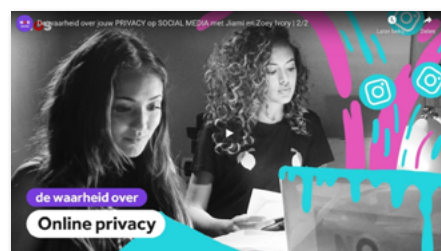
Slide 5, Klassikaal

Bekijk het fragment. Shoshana Zuboff wil duidelijk maken dat er bedrijven zijn die miljarden winst maken dankzij data die wij deze bedrijven vrijwillig geven. Door onze data kunnen ze van grote groepen mensen voorspellen wat ze gaan doen, of ze bijvoorbeeld denken aan het maken een reisje, toe zijn aan nieuwe schoenen of aan gezinsuitbreiding. De kennis is oneindig. Maar ze weten ook welke groepen mensen gevoelig zijn voor een bepaalde politieke boodschap. Deze mensen krijgen dan politieke 'advertenties' op maat. Tijdens de campagne van Donald Trump hebben duizenden mensen op Facebook berichten gekregen die hun stemgedrag hebben beïnvloed.



Slide 6, Klassikaal

Wat konden de twee data-experts met de data die hen waren aangeleverd? (Ze konden ermee voorspellen om welke persoon het ging.) Hoe deden ze dat? (Door het combineren van allerlei data, dus geïnstalleerde apps, maar ook evenementen die bezocht zijn.) Computers van marketingbedrijven doen dit in het groot. Ze combineren verschillende data van grote groepen mensen, dus bijvoorbeeld leeftijd of geslacht, met bijvoorbeeld clicks op bepaalde video's. Ze doen dit met miljarden stukjes data. Het heet daarom ook: Big Data. 'Het internet lijkt je soms beter te kennen dan jij jezelf', zegt Zoë in de video. Hoe denken leerlingen daarover? Is dat waar? Wat voor gevoel geeft dit filmpje hen.



Slide 7, Klassikaal

ETHIEK EN TECHNOLOGIE

Is het een probleem dat bedrijven Big Data mogen gebruiken om geld te verdienen? Ons hele dagelijks leven hangt samen met het gebruik van allerlei software, van berichtenapps tot zoekmachines en routeplanners. Kunnen we nog terug? Ben je nog vrij om te beslissen om deze programma's niet meer te gebruiken? Wat kun je doen om minder afhankelijk te zijn van deze software?

Waarom blijven wij Google en Facebook onze data geven? Praat hier met de klas over. (Omdat ze het ons leven makkelijk gemaakt hebben met gratis programma's: om de weg te vinden, om iets op te zoeken, om te communiceren.)

DOEN

Slide 8, klassikaal

Wat zou je kunnen doen om deze 'data-roof' tegen te gaan? Laat de klas oplossingen proberen te bedenken. Zoals uit het bovenstaande blijkt moeten die oplossingen wel radicaal zijn, omdat de apps die data verzamelen zo verweven zijn met ons leven. Het meest radicaal is helemaal offline gaan. Kan dat? (Nee, want ook overheden en bedrijven gebruiken het internet.) Als ze er niet uitkomen stel dan vragen die leiden naar deze antwoorden: Al je social media schrappen. Je telefoon nooit toegang geven tot je locatie. Geen Google gebruiken om iets op te zoeken, maar DuckDuck Go of Startpage.com. Geen Chrome gebruiken om op internet te surfen, maar Firefox of Brave. Geen Instagram maar Pixelfed, geen Youtube maar Peertube.



Slide 9, Klassikaal

Geef tweetallen het werkblad. Leerlingen maken van de tips in het woordweb een poster om anderen te laten zien wat ze kunnen doen om hun data te beschermen en waarom het belangrijk is.

**BEROEPENSLIDE/ARBEIDSMARKT****Slide 10, Klassikaal**

Big Data kunnen gebruikt worden voor positieve doeleinden. Bijvoorbeeld in de zorg: het ontdekken van patronen in een bepaalde ziekte, bijvoorbeeld over het verloop van die ziekte of bepaalde genetische factoren. Big Data worden ook gebruikt door de politie. Praat met leerlingen over wat je met data kunt en wat ze vinden van deze beroepen. Hoe kun je door het goed gebruiken van data bijdragen aan een betere wereld?

**AFRONDING****Slide 11, Klassikaal**

Praat na over de informatie in deze les. Wat was echt nieuw? Zijn leerlingen ergens van geschrokken? Kunnen mensen nog privé dingen doen? Kun je nog anoniem blijven? Waarom zou je dat willen? Gaan leerlingen nu dingen anders doen?

